

FRIYTOR

Riktlinjer

- för Trelleborgs kommun

skolor & förskolor

SAMMAN- FATTNING

Idag byggs städerna allt tätare vilket skapar stora utmaningar. Främst i att hitta och bibehålla behovsanpassade ytor i skol- och förskolemiljö, nedan kallat "friyta". I dagsläget finns inga lagkrav på hur stora dessa friytor ska vara utan varje kommun har eget ansvar att ta ställning hur stora skolor och förskolors utemiljöer ska vara samt utformas. Således har Trelleborgs kommun tagit fram dessa riktlinjer.

I denna text konkretiseras, i form av riktlinjer, kraven som Trelleborgs kommun ställer på förskolor och skolors minimumstorlek för friytor. Följande rapport kommer endast att beröra friytans storlek och berör inte kvaliteten av skolornas och förskolornas utemiljö. Riktlinjerna ska utgöra ett underlag för stadsplanering i såväl detaljplanering som översiktlig planering, samt i bygglovsärenden. Riktlinjerna avser nyetablering och ändring/tillbyggnad av befintliga skolverksamheter och gäller för både kommunala och privata verksamheter. De framtagna riktlinjerna gäller för förskola samt grundskola (0 - åk. 9). Riktlinjerna skiljer sig i olika delar av Trelleborgs kommun och avgränsningen som gjorts speglar stadsbebyggelsens förutsättningar.

I takt med att städerna förtätas finns ett stort behov av att städerna använder sina resurser på ett effektivare sätt, genom att bl.a. bli bättre på att samsas på ytor och samnyttja mark. Att samnyttja mark är ett av många verktyg i arbetet om att skapa en hållbar stad.

INNEHÅLL

Inledning	6
Syfte	7
Förutsättningar	10
Begreppslista	14
Friyta	18
Riktlinjer	24
Utformning	32
Källor	35

INLEDNING

Varje dag går en femtedel av Sveriges befolkning till skola och förskola. Sverige har skrivit under och förbundit sig till att följa FN:s barnkonvention, som syftar till att säkra att alla barn och unga får en god uppväxtmiljö.

Idag står många kommuner inför stora utmaningar att hitta ytor samt bibehålla befintliga ytor för barn och ungas behov gällande friytor. Varje kommun har eget ansvar att ta ställning till hur stora skolor och förskolors utemiljöer ska vara samt utformas. Ett ställningstagande bör tas och fastslås i ett förvaltningsövergripande styrdokument, där krav på antal kvadratmeteryta tillgängligt för friyta tydligt bör framgå. Plan- och bygglagen tydliggör att friytor för barn ska prioriteras framför angöringsytor och parkeringsytor.

Skolor och förskolor är verksamheter som behöver stora ytor för att stimulera barnens lek och utveckling. I och med detta krävs en vägledning med riktlinjer som kan bidra till långsiktiga lösningar där skolor och förskolor blir välfungerande, integrerade och hållbara.

Idag finns mängder av forskning som belyser hur miljön som barn vistas i påverkar dess utveckling och lärande. Barn är i behov av bra utemiljöer, miljöer som bland annat tillåter dem att på egna villkor skapa och utforma platser. Där nyfikenheten får spelrum och stimulerar till nya utmaningar samt lockar till fysisk aktivitet och lek.

Plan och bygglagen (PBL) syftar till att bland annat skapa jämlika och goda levnadsförhållanden och främja en hållbar samhällsutveckling. Lagstiftning PBL kräver att städer ska möjliggöra för tillräckligt stor friyta för lek och utevistelse för skola och förskola. Lagen specificerar dock inte detta krav utan det är upp till varje kommun att själv definiera. Ett väl tilltaget mål gällande friytor skulle inte endast tillgodose barnen i Trelleborgs kommun och dess utveckling, utan även tillgodose Trelleborgs attraktivitet och konkurrenskraft.

Fysisk planering handlar om avvägning mellan olika markanvändningsintressen och riktlinjerna utgör i detta sammanhang ett planeringsstöd. Vidare visar dessa riktlinjer Trelleborgs kommuns ambitioner gällande storlek avseende barns och elevers friytor i en allt tätare stad.

SYFTE

Trelleborg växer och har inom närtid ett antal stora utvecklingsprojekt på gång. Detta ställer krav på strategisk och omsorgsfull planering av staden och dess mark. I samband med att staden växer förändras även stadens förutsättningar och innebär bland annat att både funktioner och ytor behöver samspela.

Syftet med riktlinjerna är att definiera vad som ingår i begreppet "friyta" samt att sätta en storleksnorm för förskolor och skolors utemiljöer. Riktlinjerna syftar även till att utgöra ett underlag i stadsplanering, detaljplanering och översiktlig planering samt i bygglovsärenden.

FÖRUT- SÄTTNINGAR

BAKGRUND

Trelleborgs kommun har som befolkningsmål att öka till 50 000 invånare 2028 och fram tills dess finns det stora behov av nya förskolor och skolor. Trelleborg har en tät stadsbyggnadsstruktur vilket innebär att lokalisera och reservera ytor för skolor och förskolor är mycket komplext.

Idag saknas nationella riktlinjer för storlek på friyta för barns lek och utevistelse vid skolor och förskolor. I PBL kap 8 §9 står att:

”om tomten ska bebyggas med byggnadsverk som innehåller en eller flera bostäder eller lokaler för fritidshem, förskola, skola eller annan jämför-
lig verksamhet, ska det på tomten eller i närheten av den finnas tillräckligt stor friyta som är lämplig för lek och utevistelse”.

Vad som är en tillräckligt stor friyta är således upp till varje kommun att bestämma, vilket allt fler kommuner gör idag. Trelleborgs kommun saknar egna riktlinjer eller normer.

AVGRÄNSNING

Riktlinjerna har avgränsats genom en indelning baserad på Trelleborgs kommuns varierande stadsstruktur. Avgränsningen förhåller sig till den gällande fördjupade översiktsplanen för Trelleborgs stad 2025 samt samrådsförslaget för översiktsplanen för orter och landsbygd 2028.

Riktlinjer berör endast förskolor och grundskolor (förskola till årskurs 9). Vad gäller friytor för gymnasieelever anser Boverket att friyta bör placeras och ordnas på det sätt som är skäligt med hänsyn till elevernas och verksamhetens behov. Gymnasieelever har andra förutsättningar till att kunna använda det offentliga rummet (parkerer, torg osv.) som friyta. Behovet av friytor till gymnasieskolor provas därför från fall till fall.

REFERENS

Riktlinjerna har tagits fram utifrån Plan- och bygglagen, Boverkets allmänna råd och Boverkets vägledning. Även forskning och andra kommuners tillvägagångssätt ligger till grund för dessa riktlinjer.

STYRDOKUMENT OCH LAGAR

Utöver Plan- och bygglagen finns det andra mål och lagstiftningar som syftar till att främja barn och ungas hälsa och utveckling. Nedan nämns några av dessa.

Skollagen

Enligt nya skollagen 2010, kapitel 1, §4 ska: Utbildningen inom skolväsendet [...] ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande [...].

Skollagen lyder även:

”Huvudmannen ska se till att barngrupperna har en lämplig sammansättning och storlek och att barnen även i övrigt erbjuds en god miljö.” (8 § 2010:800).

”I fjärde kapitlet ställs krav på det systematiska kvalitetsarbetet. Om utemiljön också har en pedagogisk roll ska den ingå i kvalitetsarbetet” (8 § 2010:800).

Nationella folkhälsokommittén

Nationella folkhälsokommittén belyser i SOU 2000:91 att goda utemiljöer i förskolan har stor betydelse för små barns hälsa (SOU 2003:127).

Miljöbalken

I miljöbalken står det att:

”skall lokaler för allmänna ändamål brukas på ett sådant sätt att olägenhet för människors hälsa inte uppkommer” (9 kap 9 §)

”skall för en verksamhet väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet skall kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa.” (2 kap. 6 § MB)

”främjar en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö”.

Plan- och bygglagen

I Plan- och bygglagen står det att:

”om tomt som tas i anspråk för bebyggelse som innehåller en eller flera bostäder eller lokaler för barnstuga, grundskola eller annan jämförlig verksamhet, ska det finnas tillräckligt stor friyta som är lämplig för lek och utevistelse på tomten eller på utrymmen i närheten av denna. Om det inte finns tillräckliga utrymmen för att ordna både parkering och friyta, ska i första hand friyta anordnas” (3 kap §15).

”vid sådan ändring av en byggnad för vilken bygganmälan krävs skall tomten anordnas så att den uppfyller kraven i 15§ i den utsträckning som efter omständigheterna kan krävas” (3 kap § 16).

STYRDOKUMENT

Lokalförsörjningsplan

Lokalförsörjningsplanen ger en samlad bild över de behov som kärnverksamheterna har för sina verksamheter och redovisar förändrade behov. Lokalförsörjningsplanen beskriver även behovet av nya platser för barn i skola och förskola samt beskriver hur kommunen hanterar befintliga tillfälliga lösningar som exempelvis paviljonger.

Ett av lokalförsörjningsplanens syfte är att ge förutsättningar för att med god framförhållning kunna planera och strukturera kommunens behov av verksamhetslokaler.

Barnkonventionen

1990 började barnkonventionen gälla i Sverige. Närmare 200 länder har idag skrivit under och förbundit sig att följa reglerna. Den innehåller bestämmelser om mänskliga rättigheter för barn. Syftet är att skydda barns rättigheter runt om i världen samt att planera utifrån ett barnperspektiv i förändringar, genom att bland annat fånga barnets perspektiv både på den sociala och den fysiska miljön.

Konventionen är rättsligt bindande, innehåller 54 artiklar och fyra grundläggande och vägledande principer, som alltid ska beaktas när det handlar om frågor som rör barn. Nedan listas konventionens principer:

- Alla barn har samma rättigheter och lika värde.
- Barnets bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barn.
- Alla barn har rätt till liv och utveckling.
- Alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad.

BEGREPPS- LISTA

Förtätning

Att förtäta innebär att städer ökar exploateringsnivån i redan anspråkstagna och bebyggda områden. Förtätning kan ske på olika sätt bland annat genom nybyggnation, rivning eller genom att bygga till. Att förtäta i städer har pågått kontinuerligt i flera hundra år och har oftast initierats av att städernas centrala delar fått ett högre värde och en större efterfråga efter mark har uppstått. Bristen på mark har då resulterat i att städerna byggs tätare och att byggnaderna blir högre.

Förtätning kan användas som ett verktyg för att skapa en hållbar och attraktiv stad. Förtätning innebär att mark används på ett mer hållbart sätt och att staden på ett bättre sätt tar tillvara på sina resurser. Om en stad istället väljer att bygga till redan befintliga byggnader på höjden skapar det ett mindre behov att ta annan mark i anspråk, exempelvis värdefull mark som natur- och jordbruksmark. Förtätning kan användas i skapandet av en mer blandad stad.

En tät stad skapar även ett ökat underlag för service och kollektivtrafik, detta då fler bor och arbetar på samma yta. Genom att förtäta städer kan man även minska barriärer och sammanlänka fler områden i staden.

Tillgänglighet

Tillgänglighet används i det här dokumentet som ett begrepp för hur nära något är i tid. Det vill säga hur lång tid det tar att ta sig från punkt A till punkt B. Det finns dock olika typer tillgänglighetsaspekter att ta hänsyn till:

- Fysisk tillgänglighet: staden ska vara tillgänglig och användbar för alla människor oavsett funktionsvariation
- Social tillgänglighet: staden ska vara tillgänglig för hela staden, oberoende av aspekter som utbildning, ekonomiska förutsättningar, etnisk tillhörighet etc.
- Mental tillgänglighet: alla människor ska uppleva staden som trygg och lättillgänglig. Mental tillgänglighet handlar om att skapa incitament för att kognitiva aspekter, det vill säga personliga upplevelser av platser, bidrar till upplevelsen av att miljöer uppfattas som tillgängliga och användbara

Översiktsplan

Översiktsplanen är ett vägledande dokument för kommunens och andra myndigheters beslut angående kommunens mark- och vattenanvändning och för den byggda miljöns utveckling och bevarande.

Översiktsplanen omfattar hela kommunens yta men geografiska eller tematiska fördjupningar kan göras för olika delar av kommunen och ämnesområden. Fördjupad översiktsplan (FÖP) - Trelleborgs stad 2025 är en geografisk fördjupning för staden.

En översiktsplan ska vara aktuell och varje mandatperiod ska kommunfullmäktige ta ställning till dess aktualitet. Hela eller delar av översiktsplanen kan omarbetas.

Detaljplan

En detaljplan reglerar hur mark och vatten ska användas och hus bebyggelse ska se ut i kommunen. Detaljplanen talar om vilka byggåtgärder som får och inte får göras inom planområdet.

Bygglov

Ett bygglov behöver oftast när man vill bygga en ny byggnad, bygga till eller göra vissa ändringar. Det kan även krävas bygglov för att sätta upp ett plank eller en mur, eller anordna upplag på tomten.

Tillfälligt bygglov

Kraven på friyta gäller för såväl kommunala som privata skolor och förskolor samt oavsett om verksamheten bedrivs på permanent eller tillfälligt bygglov.

Enligt PBL (2010:900 9 kap 3) kan ett tillfälligt/tidsbegränsat bygglov pågå i maximalt 15 år. I utbildningssammanhang är 15 år en tidsrymd som omfattar flera årsgrupper av barn och elever. Med anledning av detta är det därför angeläget att friytans storlek blir beaktad i tidiga skeden och i bygglovssammanhang även för tillfällig förskole- och skolverksamhet, som avses pågå under en period av 3-15 år.

FRIYTA

DEFINITION

VAD INNEBÄR FRIYTA

Enligt Boverket och Movium (2015) innebär friyta:

Friyta för lek och utevistelse som begrepp omfattar den yta som barnen kan använda på egen hand vid sin utevistelse. En friyta är ytan som går att leka på och som är tillgänglig för barnen i huvudsak under skoltid men även i viss mån på fritiden. Förrådsbyggnader, bil- och cykelparkering samt ytor för lastning och lossning är otillgängliga för barnen och ingår därmed inte i friytan för lek och utevistelse. Takterrasser har begränsad tillgänglighet och betraktas därför som kompletterande utemiljö.

VARFÖR FRIYTA ÄR VIKTIGT

*Barns minskade rörelsefrihet gör
skolgården viktig!*

- Sveriges kommuner och landsting

Skola och förskolors friytor är idag viktigare än någonsin för barns utveckling. Tidigare generationer hade helt andra förutsägingar och bättre möjligheter att på egen hand upptäcka sin närmiljö. Idag tillbringar betydligt fler barn sin tid stillasittande. Med en inspirerande och tillräckligt stor friyta i direkt anslutning till verksamheten främjas barns fysiska aktivitet.

Det finns mängder av forskning som är eniga i att vistelse i grön miljö är viktigt för barn och unga och att det gynnar dess utveckling. Barn och unga behöver utrymme att pröva sina kroppar, sociala förmågor och mod. Den fysiska miljön kan även påverka ungas mentala sinne. Lek tillåter barn och unga att vara kreativa och får möjlighet att utveckla tankar och känslor. Utomhuslek har stor påverkan på ungas psykosociala och motoriska utveckling, kroppsuppfattning men även dess kognitiva förmåga.

HANTERING AV FRIYTA

HUR FRIYTOR HANTERAS I DETALJPLANER

Detaljplaneringen, och framför allt de tidiga planskedena, kan ge goda förutsättningar för att skapa tillräckliga friytor för skola och förskola.

- Boverket

Detaljplaner har tillsammans med en rad andra instanser, verktyg och riktlinjer, en viktig roll i att säkerställa lägsta antal kvm/barn. Nedan följer en rad med aspekter och frågor som ska ses över i samband med planprövningar och framtagande av detaljplaner:

- Tillräcklig friyta ska säkerställas inom kvartersmark för skoländamålet. Friytans storlek tillsammans med byggrätten ska rymmas inom tomten. I syfte att säkra friyta kan byggrätten vid behov begränsas och huvudbyggnadens placering preciseras. I en sådan planering säkerställs att en sammanhängande friyta enligt riktlinjerna kan ordnas (4 kap. 11 § PBL).
- Friyta ska alltid prioriteras framför bilparkering. För att skydda friytan kan förbud mot parkering användas (4 kap. 10 § 13 § 3 PBL).
- Friyta ska ligga i direkt anslutning till entrén till verksamhetens lokaler och uppfylla kommunen krav på tillgänglighet.
- Om friyta placeras på tak eller där gården är underbyggd ska krav på planterbart bjälklag uppfyllas. Friyta på tak ställer krav på bestämmelser som möjliggör att kunna uppföra murar, solskydd eller liknande.
- Friytan på markplan där bestämmelsen om byggnadsfrihet (prickmark) används, ska bestämmelsen möjliggöra att skärmtak eller liknande åtgärder får uppföras.

HUR FRIYTOR HANTERAS I BYGGLOV

Innan bygglov beviljas prövas ansökan att den följer detaljplanen, har goda stadsbyggnadskvaliteter och uppfyller andra krav som ställs i PBL, BBR, arbetsmiljölagen m fl. I bygglovsprocessen granskas även att följande riktlinjer har beaktas.

Plan- och bygglagen ger kommunen rätt att bestämma vad som ska byggas och hur planeringen kring mark och vatten ska ske. För den byggda miljön har kommunen ett tillsynsansvar. Anläggningar som inte används till rätt ändamål eller om de krav som ställdes i bygglov inte efterlevs kan samhällsbyggnadsförvaltningen utdöma vite vid tillsyn.

Riktlinjerna är avsedda att gälla vid nybyggnation såväl som vid nyetablering i befintliga lokaler. Riktlinjerna ska följas och gäller för såväl privata som kommunala förskolor och skolor, oavsett om de har tillfälligt eller permanent bygglov.

Avsteg

För tillfälliga lokaliseringar av akut karaktär 0-1 år eller tillfälliga evakueringslösningar 0-3 år görs bedömningar i varje enskilt fall.

Riktlinjerna ska i så stor mån som möjligt följas och i de fall där det krävs avsteg från riktlinjerna måste det gå att påvisa att syftet ändå uppnås.

HUR FRIYTOR HANTERAS AV MILJÖAVDELNINGEN

Miljöavdelningen har ansvar för tillsyn av förskola, skola och fritidshem och ska se till att verksamheterna följer miljöbalkens bestämmelser. Syftet med tillsynen är att kontrollera hur miljöbalkens bestämmelser efterlevs och att informera verksamheten för att säkerställa en god hälsa och miljö för barn och ungdomar. Det är verksamhetsutövaren som har det fulla ansvaret för att kraven på sund och hälsosam miljö såväl ute som inne uppfylls. Vid miljöavdelningens tillsyn kontrolleras att barn och unga har möjlighet till utomhusvistelse i hälsosamma och inspirerande miljöer.

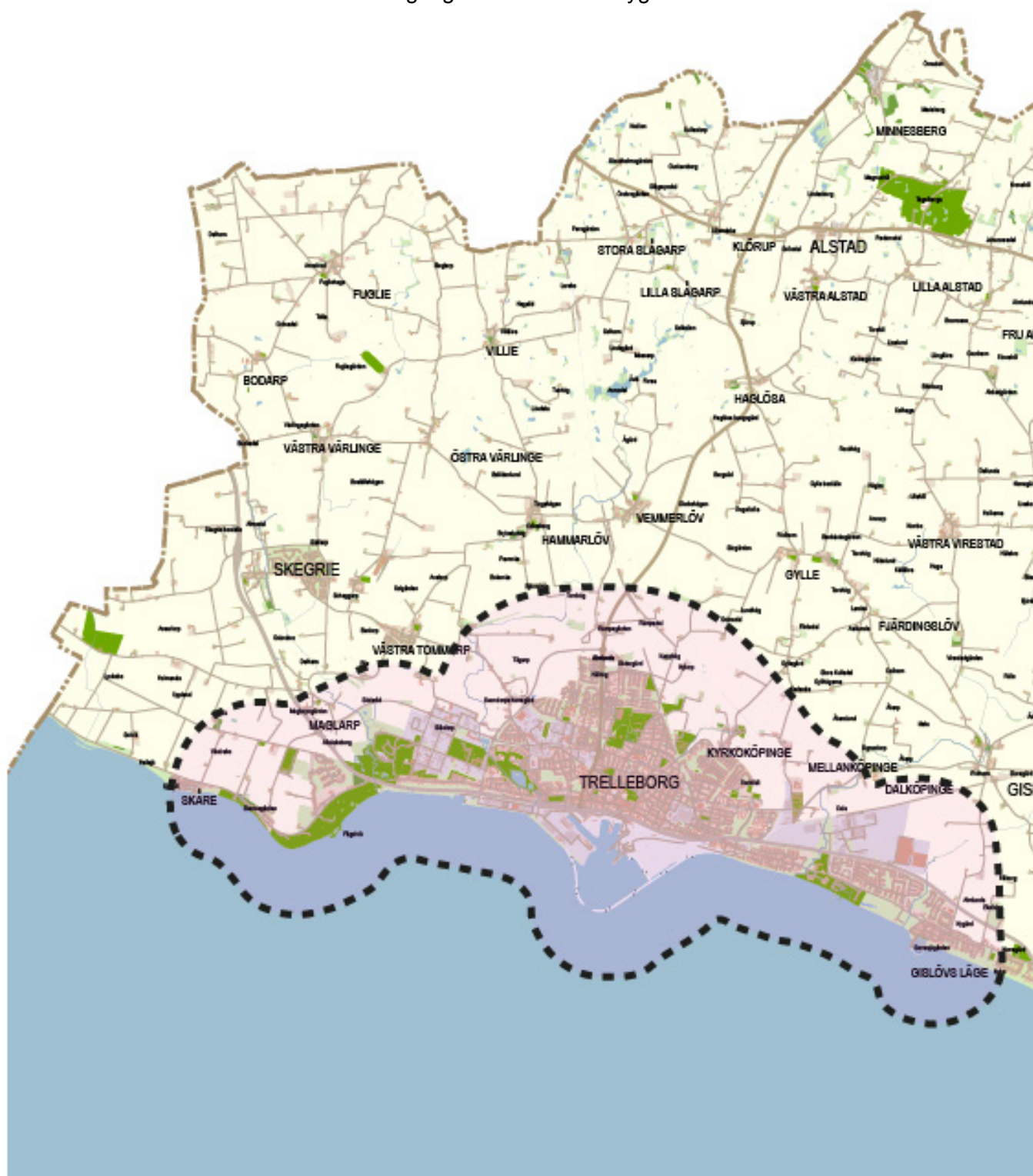

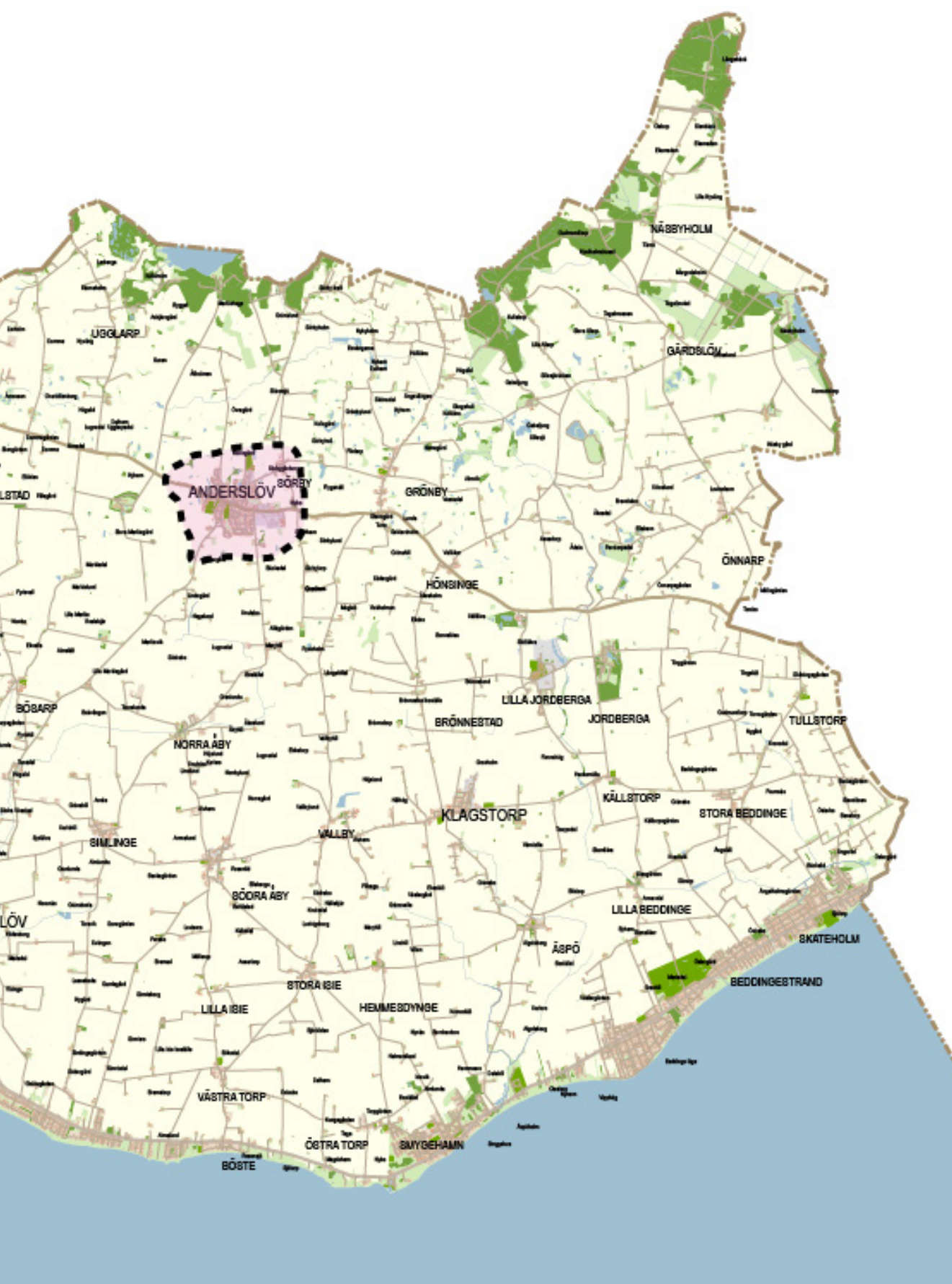
*Illustrationen visar tre parkeringsplatser.
2,5 parkeringsplats motsvarar ca 30 kvm friyta per barn.*

RIKTLINJER

ZONINDELNING

Inom Anderslöv och Trelleborgs stad finns en tätare bebyggelsestruktur. I syfte att skapa applicerbara riktlinjer har riktlinjerna delats in i olika zoner. Zonerna har olika krav, vilka är baserade på de olika förutsättningarna i vardera område. Zonerna har delats in i tätort och landsbygd. I tätort ingår Anderslöv och Trelleborg stad (rosa symbol) och resterande delar av Trelleborg ingår i zonen landsbygd.

STORLEKS- NORM FÖR FÖRSKOLA

TÄTORT:

- Riktvärdet för barns utemiljö i förskolan är **30 kvm/barn**.
- Där det finns närhet till lämpligt park eller grönområde kan den egna gården minskas till **25 kvm/barn**.

LANDSBYGD:

- Riktvärdet för barns utemiljö i förskolan är **40 kvm/barn**.

Kraven på friyta gäller för både kommunala och privata skolor och förskolor samt oavsett om verksamheten bedrivs med permanent eller tillfälligt bygglov.

STORLEKS- NORM FÖR GRUNDSKOLA

TÄTORT:

- Riktvärdet för barns utemiljö i förskolan är **20 kvm/barn**.
- Där det finns närhet till lämpligt park eller grönområde kan den egna gården minskas till **15 kvm/barn**.

LANDSBYGD:

- Riktvärdet för barns utemiljö i förskolan är **30 kvm/barn**.

Kraven på friyta gäller för både kommunala och privata skolor och förskolor samt oavsett om verksamheten bedrivs med permanent eller tillfälligt bygglov.

SAMNYTTJANDE

VAD INNEBÄR SAMNYTTJANDE?

Att samnyttja, i följande sammanhang, innebär att en yta, funktion eller verksamhet används för olika ändamål och av olika målgrupper. De olika användarna eller funktionerna kan ske samtidigt eller under olika tider av dygnet/året. Samnyttjande kan ske inne i byggnader såväl som utomhus.

VARFÖR SAMNYTTJA?

Det finns mängder av positiva effekter som går att vinna genom att samnyttja stadens resurser. Den främsta vinsten med samnyttjande är resurseffektivisering. Andra exempel på positiva effekter av samnyttjande är bland annat en ökad integration och skapande av mötesplatser.

Ett normalt år består av 365 dagar och det svenska skolåret pågår under 178 dagar, det betyder att många av Sveriges skolor står oanvända under 187 dagar om året. Skolor, som oftast består av stora ytor, utnyttjar idag inte sin kapacitet till fullo året runt. Idag finns alltså lediga lokaler, idrottsplatser och andra ytor som skulle kunna nyttjas av andra aktörer eller allmänheten. För att samutnyttjande ska fungera i praktiken krävs att kärnverksamheten och dess primäruppdrag blir högst prioriterat.

Finansiering, skötsel och drift är några av de frågor och utmaningar som dyker upp i samband med samnyttjande. En ökad användning av förskole- och skolgårdar ökar slitaget vilket det i någon mån finansiellt måste kompenseras för. Skolor och förskolors utemiljö där kommunen är huvudman är ofta tillgängliga för allmänheten efter den primära verksamhetens öppettider. Kommunen kan teckna avtal med fristående skolor som har enskilt huvudmannaskap om att skolgården får nyttjas av allmänheten efter skoltid på kvällar och helger. Kommunen kan då bidra till kostnaden för skötsel och förvaltning.

FÖRSLAG

UTFORMNING

PLACERING AV FRIYTA

Planering och placering av skolor och förskolors friytor bör ske omsorgsfullt, detta då det har effekter på en rad aspekter. För för- och grundskola är det av särskild betydelse att placera friytan i direkt anslutning till verksamhetens byggnader. Forskning visar på att barn som har friyta i direkt anslutning till verksamhetens bebyggelse är mer fysiskt aktiva än barn som hänvisas till exempelvis närliggande park. Det är även av stor betydelse för skolpersonalen huruvida man väljer att placera friytan. Närhet till verksamhet underlättar uppsikten och säkerheten över barnen.

ENTRÉER

Platser och områdets entréer har en stor påverkan på platsens känsla och identitet. Grindar och skyltar kan ha positiva såväl som mindre bra effekter. Grindar och skyltar kan bland annat bidra till att platser och byggnader upplevs som lättorienterade och mer välkomnande. Dessa kan även orsaka att en plats upplevs som privat och skapa en barriär mot allmänheten.

PARKERING

Vid planering av parkering och angöring är den viktigaste utgångspunkten att skapa en trafiksäker miljö runt skola och förskola. Parkering ska anordnas i enlighet med Trelleborgs parkeringsnorm.

Ansvar för att lösa verksamhetens parkeringsbehov ligger hos fastighetsägaren. Om tillräckligt med utrymme inte finns inom fastigheten för både friyta och parkering ska det i första hand ordnas tillräckligt med friyta enligt PBL 3 kap 15§. Yta för föräldrars bilangöring samt leveransfordon kan anordnas i den allmänna gatustrukturen om fastigheten inte rymmer både parkeringsytor och friytor.

Cykelparkering bör rymmas inom fastigheten för anställda och för föräldrar då ett av Trelleborgs mål är att minska bilresor. Målet är att bli minst tredje bästa cykelkommun i Skåne 2020. Därför måste goda möjligheter till cykelparkering finnas. Cykelparkeringen ska anordnas så nära entrén som möjligt för att öka attraktiviteten. Cykelparkering ska i fråga om läge prioriteras före bilparkering enligt kommunens cykelstrategi. Därför är det

viktigt att vid planering för skola och förskola ge plats för en cykel- och barnvagns-/cykelvagnsparkering, gärna under tak.

VARIATION

En skolgård med stor mångfald på utformningen har enligt forskningsvisats inbjudande till lek. Mångfalden kan dels innebära öppna stora ytor varvat med mindre rum. Det behöver även finnas en variation i platsernas uppbyggnad, allt från tillrättlagda platser med tydligt syfte till stora abstrakta ytor som tillåter barnen att själva upptäcka och välja vilken typ av lek som ska ske. Platser utan ett givet syfte skapar utrymme för barnen att med hjälp av sin fantasi skapa olika typer av lek. Lek på hårdgjord yta är förutsägbara men kan variera stort, och forskning menar på att hårdgjord yta även uppmuntrar till lek mellan ett större åldersspann.

VÄXTLIGHET

Forskning visar på att utemiljöer som innehåller grönska stimulerar barn och unga mer och att flickor och pojkar i gröna miljöer lekar alltmer tillsammans. Barns omgivning påverkar och bestämmer hur leken tar form. Vegetation ökar barn och ungas fantasi. Gröna och växtrika utemiljöer är bra för barn och unga ur olika hänseenden, bl.a skapas ett större tolkningsutrymme, detta då naturen kan nyttjas och användas på valfritt sätt.

SAMSPEL

Förskole- och skolgårdars utemiljö nyttjas bättre av både barn och pedagoger om det finns ett bra samspel mellan utemiljön och verksamheternas lokaler (inomhus).

Placering och höjdsättning av förskole- och skolbyggnaderna är även av stort vikt och planering bör ske omsorgsfullt. Dessa aspekter påverkar gården och vilka delar av utemiljön som hamnar i skugga. Barnens och pedagogernas nyttjande och kontakt med utemiljön påverkas av möjligheten att ta sig ut direkt från de rum verksamheten bedrivs i.

Med hjälp av genomtänkt placering av t.ex. förråd och andra små hus kan även utemiljöns klimat påverkas till det bättre.

FORTSATT ARBETE

Dessa riktlinjer har tagits fram som ett första etapp, där storleknormen har varit prioriterad. I projektplanen är syftet och målet att tydliggöra och skapa en samsyn kring de kvaliteter som ska säkerställas vid förskolor och skolors utemiljöer. Vad gäller kvaliteter är det inte bara storleksnormen som har betydelse utan det finns många andra aspekter som rör kvalitén av skolor och förskolors utemiljö. Vidare arbete behöver göras för att uppnå projektplanens syfte och mål.

Förslagen som presenteras på föregående sida är några förslag som forskning ser är viktiga för att kunna upprätta goda utemiljöer för barn. Det handlar bl.a. om att närheten till skolgården är viktig för att den ska användas så frekvent som möjligt. Att skolgårdens innehåll är varierad med både hårda och mjuka ytor, växtlighet och större ytor för spring och lek samt att delar av gården bör vara skuggad. Vidare ställningstagande behöver tas angående kvalitén av friytor, som komplement till dessa riktlinjer angående storleksnorm.

Nedan presenteras förslag på vad som skulle kunna ingå och studeras vidare i ett kvalitetsprogram som komplement till dessa riktlinjer angående storleksnorm för friytor vid skola och förskola.

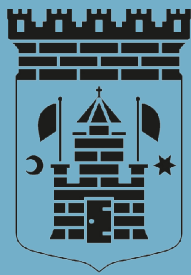
- Placering av friyta
- Entréer
- Parkering
- Variation
- Växtlighet
- samspel
- Sammanhållen yta
- Förskola i fler våningar
- Förskola i flerbostadshus

KÄLLOR

Boverkets allmänna råd BFS 2015:1 FRI 1

Boverket (2015) Gör plats för barn och unga! En vägledning för planering, utformning och

Sveriges Kommuner och Landsting (2015) Skolgården: förvaltning och utveckling av förskole- och skolgårdar. Stockholm

TRELLEBORGS
KOMMUN